

לבעינה של הערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תכד

ט באייר תשפ"ב
פרשת "אמור"

”בא בחדריך”

שיחת פתיחה לזמן קיץ

ובעקבות כך גם בשאר ימים טובים, משום הסכנה שבדבר.

”מתורתך לא נטיתי”

בנוסף לכך, ימים אלו הם ימים חמים, תרתי משמע: מחד גיסא, הם “חמים” כפשוטו – מזג האוויר חם. מזג אוויר זה מזמן לנו נסיונות בשמירת העיניים כאשר יוצאים מבין כותלי בית המדרש. כמו כן, החום מכביד על הנפש ומקשה ללמוד.

בנוסף לכך, אלו הם ימים “חמים” במובן הביטחוני. בימים הללו ניטשת מערכה במדינת ישראל. זהו המשכה של אותה המערכה הרצופה, שלא פסקה מאז שקיבלנו תורה בסיני, ובפרט במאת השנים האחרונות. זוהי מערכה על ארץ ישראל ועל ירושלים, מלחמה על ערכי הקודש. בחוד החנית שלה ניצבים הפלגים הקיצוניים באיסלאם, הנלחמים כביכול בשם אלהים אך ברצחנותם המרושעת מבזים את השם שהם אומרים.

משום יומא טבא דעצרת. דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח. דאי לא קבלו ישראל תורה - הוה טבח להו לבשריהו ולדמיהו.

בין פסח לעצרת

אנו עומדים באמצעיתם של ימי ספירת העומר עליהם כותב הרמב"ן¹ שהם כעין חולו של מועד בין פסח לעצרת, כמו בין יום טוב של סוכות לשמיני עצרת. מאידך, כתוב על ימים אלו שהם ימי דין, ולפיכך מתו בזמן זה תלמידי רבי עקיבא². דווקא בימים הללו, שמצד אחד הם ימי הכנה לתכלית של יציאת מצרים, בבחינת “בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה”³, הקושרים בין חירותו הגשמית של פסח לחרות הרוחנית של מתן תורה, ישנו גם מימד של דין, כידוע, מובא בהלכה⁴ שאין להקיז דם בערב שבועות,

¹ ויקרא, פרק כג, פסוק לו: “וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה'”. ומונה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקידש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים ביניהם כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן.”

² עיין כף החיים, אורח חיים, סימן תצג, סעיף קטן ה בשם שער הכוונות ופרי עץ חיים

³ שמות, פרק ג, פסוק יב

⁴ עיין שלחן ערוך, אורח חיים, סימן תסח, סעיף י. עיין עוד שבת, דף קכט, עמוד ב: “מעלי יומא דעצרתא - סכנתא. וגזרו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא

‘זמן קיץ’ הוא ה’זמן’ הקשה בישיבות, ושבעתיים בישיבת ‘הסדר’ שרבים מתלמידיה נמצאים בפרק זמן זה בצבא. על כן עלינו לגלות בקרבנו כוחות גבורה גדולים על מנת שנזכה ל’זמן קיץ’ של לימוד חזק ושל עבודת ה’ גדולה.

”שתהיו עמלים בתורה”

קומה גבוהה יותר בעניין זה, היא העובדה שימים אלו הינם ימי הכנה למתן תורה, ולפיכך אלו הם ימים המיועדים, המסוגלים ואף נדרשים יותר לעמל בתורה ולעיון בה. עיון בתורה מצריך מאמץ, שזהו דבר קשה בדורנו הרגיל שהכל מגיע אליו בקלות. דרכה של תורה הינה הפוכה - תורה דורשת עמל, תורה מצריכה מאמץ שכלי. הרבה יותר קשה להתאמץ על הבנת התוספות מאשר לרוץ שלושה ק”מ. ‘החזון איש’ מבאר¹¹ שכל המעלות הכתובות בפרק השישי של מסכת אבות, פרק ‘קנין תורה’, בנוגע ללימוד התורה נאמרו על עמל התורה המפרך.

לאור זאת ברצוני לומר שחובה זו מוטלת עלינו כעת ביתר שאת. לעולם כך היא דרכה של תורה, אולם כעת נדרש להתאמץ בכך יותר ויותר למען עם ישראל ובשם כל ישראל. אלו ימים שמידת הדין מתוחה בהם, ואיננו יודעים מה עלול להתרחש בעוד רגע. עם ישראל כולו לב אחד ונשמה אחת, כולנו איברים של גוף אחד, ועל כן נדרש מאיתנו כעת להתחזק בלימוד התורה. אמנם אלו דברים נדושים, שאוזנינו כבר התרגלה לשומעם, אולם כך גדולי ישראל מורים לנו כל העת, בבחינת ”שָׂאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדֶּךָ זִקְנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ לָךְ”¹². כמובן שעל הצבא וגופי הביטחון רובצת חובת ההשתדלות שהם מופקדים עליה, אולם החובה הנדרשת מאיתנו חובשי בית המדרש היא להתחזק בלימוד תורה. זוהי תשובתו של עם הנצח בכל דור ובכל מצב - ”תורה מגנא ומצלא”¹³ מהייסורים ומהניסיונות. התורה מרימה אותנו להיות אנשים יותר עליונים ויותר מעודנים, המגלים יותר את צלם האלוקים שבקרבם.

אמנם לימדנו הרב פריימן זצ”ל שצריך להיזהר מקטרוגם עלינו, משום שהם כביכול מתפללים לקב”ה, אולם אני הקטן חושב שמעשיהם מוכיחים להפך מאמרי פיהם. ריבוננו של עולם אינו א-ל ההריגות והרציחות תוך כדי צעקות על כך שהוא גדול. אדרבה, הקב”ה טוב ורחום, לא כפי מה שהרשעים הללו מוציאים את תאוותם ורשעותם, הנובעת משפלות נפשם של זרע ישמעאל. לוואי שאברהם אבינו יפציר כבר ממקום מושבו כלפי שמיא: ”די לתפילה שביקשתי לוי יִשְׁמַעֲאֵל יְחִיָּה לְפָנֶיךָ”⁵, בני כבר חשו מספיק את נחת זרועם של אלו!.” ב’זוהר’ הקדוש מסופר⁶ שרבי חייא בכה בקוראו את הפסוק הזה שאברהם התפלל.

כל אלו יוצרים מתח וקשיים נפשיים. אלו הם אתגרים שהקב”ה מאתגר אותנו בנוגע ללימוד התורה. אתגרים אלו עלולים לגרום לחוסר לימוד תורה, וחלילה אף להגביר ביטולה של תורה.

אמר הנביא ישעיהו⁷: ”לֵךְ עַמִּי בְּאֶרֶץ בְּחֲדָרֶיךָ וּסְגֵר דְּלָתְךָ בְּעֶדְךָ חֲבִי כְּמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם”. כלומר, התחבאי לזמן קצר עד שיעבור הכעס⁸. חז”ל דורשים על פסוק זה במדרש ”תנא דבי אליהו”⁹, שבו מובאים דברים שנאמרו מפי אליהו הנביא לרב ענן¹⁰: ”ואם ראית ייסורין שהן ממשמשין ובאין עליך, רוצ לדברי תורה ומיד הייסורין בורחין ממך”.

התחלנו את ה’זמן’ בשבוע בו עסקנו בתכנים חשובים, בהתאם לימים שעברו עלינו: יום הזיכרון, יום העצמאות ושבט. מבחינה מסוימת אנו מתחילים את ה’זמן’ רק בשבוע זה, וכעת המשימה המוטלת על כל אחד ואחד מאיתנו היא כלשון הפסוק: ”לֵךְ עַמִּי בְּאֶרֶץ בְּחֲדָרֶיךָ” - להיסגר ב”חדרי תורה”, בבית המדרש, נוכח ריבוי הפיתויים המצפים לנו בחוץ.

⁵ בראשית, פרק יז, פסוק יח

⁶ פרשת וארא, דף לב, עמוד א: ”רַבִּי יוֹסִי חִיָּיא הָוּ אֶזְלִי בְּאוֹרְחָא. אִמְר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חִיָּיא: אֲמַאי אֵת שְׁתִּיק, הָא אוֹרְחָא לֹא אֶתְתֵּקֵן אֶלִּיא בְּמִלִּי דְּאוֹרְחִיתָא. אֶתְנַנִּיד רַבִּי חִיָּיא וּבִכָּה, פִּתַּח וְאָמַר: וְהִתֵּי שְׁרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וְלָד - וְיֵי עַל דָּא, וְיֵי עַל הָהוּא זְמָנָא דְּאוֹלִידֵת הָגֵר לְיִשְׁמַעֲאֵל”. עיין שם באריכות.

⁷ פרק כו, פסוק כ

⁸ מצודת דוד, שם: ”מאמר הנביא בדרך משל בוא בחדרך וסגור הדלת בעדך שלא יוכל לבוא מי אצלך לעשות עמך רעה וסתרי כשיעור רגע מועטת עד אשר יעבור הזעם ותלך לו”.

⁹ פרק ו

¹⁰ עיין כתובות, דף קו, עמוד א

¹¹ קובץ אגרות, חלק א, אגרת ב

¹² דברים, פרק לב, פסוק ז

¹³ סוטה, דף כא, עמוד א

רַגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם? מִי גֵרָם לִרְגָלֵינוּ שִׁיעֲמָדוּ בַּמִּלְחָמָה? שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. זכות לימוד התורה עומדת לחברינו, לכלל צה”ל ולכלל ישראל. מי יודע אם ברגע זה אין אנשי מוסד בתוך טהרן, העוסקים בהצללת מדינת ישראל. התורה שלמדים פה היא זו המחזיקה אותם! לא להתבלבל. התורה הנלמדת בבית מדרש זה ובבתי מדרשות אחרים היא נשמת האומה, ועל כן היא הנותנת להם כוח ומגינה אף עליהם. העמל שלנו בפרק ”חזקת הבתים”; המאמץ שלנו לשקוד ב’סדר ערב’ עד לחצות ולא להסתובב בחוצות; הנחישות שלנו ליטול על עצמנו עוד ועוד, לקבוע יעדים ולעמוד בכך. זהו החיוב הכללי המוטל על שכמנו.

בנוסף לכך, מוטל עלינו חיוב שני כבני ”ישיבת הכותל”. אנו ישיבה אחת וכלל אחד. כולנו ערבים זה בזה באופן מיוחד. עלינו לחוש אחריות כלפי חברינו, שנמצאים בכל רגע נתון בשירותם צבאי במשימות ביטחון ובסכנות ברשותנו היושבים כאן נתונה ההחלטה אם ללכת לשתות כוס קפה או ללכת לקופיקס, שהלוא **”אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה”**¹⁹... אולם הדבר נושא בחובו גם סיכון מפאת חומר האחריות הכלול בו. עלינו לחוש אחריות עליהם ועל בטחונם.

”כְּאַרְז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגֶּה”

מעלה גדולה מיוחדת כלולה בעניינן של ישיבות ’ההסדר’ והיא היציאה לצבא בחבורה, מלאה באנרגיות אידיאליסטיות ושמחה, הנותנת כוח לכל בניה. מחלקות בני ’ההסדר’, הבייני”שים, הן ראשונות בכל דבר ובכל מקום. איזה כבוד להיות בייני”שים! תלמידינו שהתגייסו זה עתה בערב הפסח לחיל ההנדסה נאלצו לערוך את ליל הסדר וחג הפסח בצבא. שאלתי כמה מהם איך היה, וכולם השיבו שעבר עליהם ליל סדר מרומם ומלא שמחה. הכל יודעים שלא להיות בבית בליל הסדר, זה אינו דבר משמח כל כך. איש אינו בוחר בכך מרצונו. אולם, במקום שיעבור עליהם ליל סדר עצוב ויחושו כחיילים מסכנים, הם העבירו אותו מתוך שמחה ורוממות רוח. ייתכן שלחלקם הוא אף היה כך יותר מאשר אילו היו בביתם. כך הם היו יותר קרובים למלאכי השרת שאמרו לקב”ה את השבח של ישראל, והקב”ה נענה להם: **”ראו**

אחת ממשמעויות היותה של ישיבת ’הכותל’ ישיבת הסדר היא שברגע נתון זה מצויים כמאה מבני הישיבה בצבא. בית המדרש מלא, ברוך ה’, אך חסרים בו כמאה מבני הישיבה, ה’ ישמור עליהם, העוסקים כעת במלאכת הצבא. הגנת עם ישראל מן הצר הבא עליהם זוהי מצווה גדולה שזכה לה דורנו, כפי שפוסק הרמב”ם¹⁴ שזהו אחד מהגדרים הנכללים ב”מלחמת מצווה”. זוהי אף הזכות הגדולה שנפלה בחלקו של דורנו להיקהל ולעמוד על נפשנו. על ידי חיילינו מתקיימת גם מצוות כיבוש ואחיזת ארץ ישראל באמצעות מדינת ישראל. כפי שהגדיר הרב צבי יהודה זצ”ל¹⁵, שעניינה של המדינה היא התחדשות קיום המצוות של כיבוש הארץ, כניסוחו של הרמב”ן¹⁶, האפשרית למימוש רק על ידי מדינה ריבונית וכיבוש צבאי. מתוך כך, נובעת המצווה הפרטית לעלות לארץ, לאחוז בה ולא לעוזבה ביד אחרים, כפי שממשיך הרמב”ן. זהו התוקף שלנו וזו עניינה של ישיבת ’הסדר’, המשלבת בין שני הערכים הגדולים שעל דורנו לשלב ביניהם ולקיימם – תורה וצבא, המחייבים כל אחד ואחד. הערב יחול יום השנה לפטירתו של מו”ר הרב הדרי זצ”ל. לפני ארבעים שנה הייתי בשיעור ה’ והרב הדרי היה במהלכה של שנת שבתון. בשנה זו התחוללה גם מלחמת ”שלום הגליל”. ביום העצמאות של אותה שנה נכנסו למורנו הרב הדרי ושוחחנו על משמעותו של היום. הרב עמד על משמעותו ההלכתית של יום העצמאות. הוא דיבר על הציפייה לגאולה עליה אנו מתפללים: **”וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבָהּ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים”**. עלול אדם לחיות בעיצומה של הגאולה, אך לא לראות זאת. על כן, הסביר הרב הדרי בשם ”הנזיר הירושלמי” זצ”ל, אנו מתפללים על כך שאכן נזכה ונראה בשובו של הקב”ה לציון, שלא נהיה כעוורים.

ליושבים כאן ברצוני להדגיש שדבר זה מחייב אותנו משני הבטים. מחד גיסא, ישנו חיוב כללי החל עלינו. הגמרא במכות אומרת¹⁷: **”מאי דכתיב¹⁸: ‘עֲמֻדֹת הָיוּ**

¹⁴ הלכות מלכים, פרק ה, הלכה א

¹⁵ לנתיבות ישראל, חלק א, מאמר ”לתוקף קדושת יום עצמאותנו”

¹⁶ השגותיו לספר המצוות לרמב”ם, שכתח העשין, מצווה ד: ”שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה”.

¹⁷ דף י, עמוד א

¹⁸ תהלים, פרק קכב, פסוק ב

כך כולנו הגענו וזכינו שהישיבה גידלה אותנו. דבר זה מחייב שליחות ואחריות גם מצד בני הישיבה.

בשבת זו תתקיים שבת גיבוש עבור בני שיעור א' של שנה הבאה. מה משמעות הגעתם לישיבה של תלמידים חדשים? אני מאמין שבוגר ישיבת 'הכותל' יוצא ירא שמייים, יוצא בן תורה, והזוכה לכך יוצא אף תלמיד חכם. עצם העובדה שגדול הדור, מו"ר הרב נבנצל שליט"א, נוכח מול עינינו, פועלת על נשמתנו ויוצרת בנו יראת שמייים.²³ אדם יכול להיות מהנדס, רופא או רב, יהיה מה שיהיה, וחזקתה של הישיבה יהיה ניכר בו למשך שנים. כך אני מבחין, ברוך ה', על בוגרינו. לכן, אני מאמין בחשיבות מעשינו כאן בבית המדרש. הר"מים היקרים שליט"א, האווירה, המקום הגדול והקדוש הזה, מגדלים ומרוממים, מתוך אהבה כ"חן המקום על יושביו".²⁴

לפיכך, על כל שזכה והגיע לטוב הזה להרגיש אחריות להביא הנה עוד תלמידים טובים שיבואו ויגדלו את בית המדרש. על כל אחד להשתתף בשבת הגיבוש, גם אם נראה שישנה סיבה טובה להשתמט מכך. השבת על כולם להיות בישיבה, כדי שהאווירה תהיה עוצמתית. בעיקר מוטל עלינו להשתדל להשפיע ולהעניק לבחור תחושה של חיבור, לסייע לו לחוש את האווירה הטובה השוררת בישיבה, את השקיעות והשמחה בלימוד ואת מאור הפנים. במהלך השבת נלווה את הבאים בשערי הישיבה, ונמשיך ללוותם גם הלאה, בפרט את בני חו"ל, המתמודדים עם קשיים לא קלים.

ברוך ה', אנו זוכים רבות לשמוע שתלמידי ישיבת 'הכותל' המשרתים בצבא מיוחדים ומובילים. לכן אני סבור שהאחריות עלינו גדולה עוד יותר. אני מבקש מכולם להיות שותפים, ולא להטיל את כל האחריות על אחראי השבו"שים. כל אחד מאיתנו הוא אחראי שבו"שים במשך כל השנה! אנחנו אחראים על המשך העברת התורה מהר סיני עד ביאת גואל צדק, וגם לאחר מכן בעזרת ה'.

ברייא שבראתי בעולמי! לכו לבהל"ץ וראו הסדרניקים בליל הסדר מספרים תהילות ה', מספרים ביציאת מצרים ושמחים למרות שהם לא בבית ולא אוכלים את החרוסת של אמא ואבא!²⁰ זהו כוחן של ישיבות 'ההסדר' הנובע מכוחו של בית המדרש.

כאמור, לפני ארבעים שנה פרצה מלחמת "שלום הגליל", בה נהרג גם החברותא שלי, אריה יהושע שטראוס הי"ד. בעת לזווייתו הייתי בצבא, במהלך הלחימה בלבנון. את הספדו של הרב הדרי זצ"ל שמעתי מהשמועה לאחר זמן, והוא מהדהד באוזני עד היום. הוא השתמש בפסוק:²¹ **”צִדִּיק כְּתֹמֵר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבָּנוֹן יִשְׁגָּה. שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' בְּחִצְרוֹת אֶלְקִינוּ יִפְרִיחוּ”** ודרש: מה המביא לכך ש”כְּאֶרֶז בְּלִבָּנוֹן יִשְׁגָּה”? העובדה ש”שְׁתוּלִים בְּבֵית ה'”! משפט זה מוסיף ללוותני כל חיי. ”כאן”, אמר מו"ר הרב הדרי, ”מגדלים ארזים”! כוח התורה והחבורה שבישיבה הוא המצמיח את ”ארזי הלבנון”. החבורה האיכותית הנוצרת בישיבה מתוך דיבוק החברים והשירה המשותפת בחדר האוכל וב”בית החם” מגדלת ומרוממת את כולנו.

”והעמידו תלמידים הרבה”

לסיום, ברצוני לומר על כך עוד דבר משמעותי ביותר, המחייב אותנו באופן מהותי גם בזמן הזה – **”אם אין גדיים – אין תיישים”**²². תייש אינו גדל פתאום. לא ייתכן שתלמיד חכם יצמח בן לילה. לכל אחד, כאשר הוא מתחיל את שיעור א' וביום אחד הוא נדרש ללמוד שלושה סדרים, יש קושי. אולם, רק כך הוא יצמח ויהיה לברכה לעצמו ולעם ישראל כולו.

אנו רוצים שתהיה חבורה חזקה כאן בבית המדרש, אנחנו שואפים לחוש את אש הלימוד הבוערת בבית המדרש. מי שהיה בליל שבועות יודע עד כמה מהנה הדבר. איזו הרגשה נפלאה היא כאשר בית המדרש מלא ולומדים ברצף ולא מדברים באמצע. בית מדרש חזק ועוצמתי הוא דבר נפלא, אולם הוא תלוי בצמיחת הגדיים, הלוא הם התלמידים הצעירים הבאים לישיבה כתיכוניםטים.

²³ עיין פלא יועץ, ערך ראייה: ”טוב להסתכל בפני רבו והוא מסוגל לחכמה, כדכתיב: 'והיו עיניך רואות את מוריי'. וכשם שהסתכלות בפני אדם רשע גורם רעה, כל קבל דגא הסתכלות בפני אדם צדיק וטוב וחכם גורם טובה והוא ממשיך לנפשו שפע קדושה”; ליקוטי מוהר”ן תנינא, תורה עה: ”הסתכלות פני הצדיקים לבד, הוא ג”כ דבר גדול מאד... שההסתכלות בו לבד, הוא מועיל לקדושה מאד. בוודאי כשזוכין לדבר עמו, טוב יותר. אך גם ההסתכלות לבד, הוא ג”כ דבר גדול”.

²⁴ עיין סוטה, דף מז, עמוד א

²⁰ עיין זוהר, שמות, דף מ, עמוד ב: **”בִּיה שְׁעֵתָא, כְּנִיש קוּדְשָׁא בְּרִין הוּא לְכָל פְּמִלְיָא דִּילֵיה, וְאִמֵּר לוֹן, זִילו וְשַׁמְעוּ סְפִירָא דְשִׁבְחָא דִּילֵי, דְקָא מְשַׁתְּעוּ בְּנֵי, וְחִדָּא בְּפִירְקֵי. כְּדִין כְּלָהוּ מִתְפַּנְשִׁין, וְאִתִּין וּמִתְחַבְּרִין בְּהַדְיָהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְשַׁמְעוּ סְפִירָא דְשִׁבְחָא, דְקָא חִדָּא בְּחִדָּא דְפִירְקָא דְמִנְיָהוּ”**.

²¹ תהלים, פרק צב, פסוקים יג-יד

²² ירושלמי, סנהדרין, פרק י, הלכה ב